

"הולכים לבחירות, אבל בסוף הממשלה לא מושלת"

אחד העם מארח שולחן עגול של בכירים במערכת המשפטית והפוליטית - פרופ' דניאל פרידמן, ח"כ איילת שקד, עו"ד פני רוזין, ד"ר שלמה נס ועו"ד רם כספי, לדיון על משילות ומשפטיזציה

עמוד 4

5

אילן פלטו, מנכ"ל איגוד החברות הציבוריות

יליד 1956, נשוי+4 וגר בשוהם, כלכלן ועו"ד בהשכלתו, עבד בשנים 1982-1991 במשרד האוצר בתפקיד סי הממונה על התהציבים, ב-1992-1996 במשרד ראש הממשלה, כיועץ הכלכלי של ראשי הממשלה יצחק רבין ושמעון פרס, ב-1997-2004 בבנק המזרחי, כסמנכ"ל לתכנון וכלכלה, ומשנת 2004 כעצמאי העוסק בכיועץ כלכלי וארגוני. החל משנת 2012 משימש פלטו גם כמנכ"ל איגוד החברות הציבוריות.

4

ד"ר, עו"ד ורו"ח שלמה נס, שותף מייסד, ד"ר שלמה נס ושות'

בעל תואר PhD, משפטים (אוניברסיטת בר-אילן), LL.B. משפטים (אוניברסיטת בר-אילן), B.Sc. כלכלה, ראיית חשבון (אוניברסיטת בר-אילן). משרד עורכי דין המוביל בישראל בתחום ייעוץ והבראת חברות וניהול חברות. מרצה למשפטים במרכז הבינתחומי הרצלייה, באוניברסיטת בר-אילן ובמכללת שערי משפט. מרצה בתוכנית פיתוח והכשרת מנהלים "לה"ב" באוניברסיטת ת"א ולהכשרת מנהלים במשרד ראש הממשלה ומשרד האוצר יו"ר פורום המנהלים של המגזר החרדי תפקידים נוספים קודמים: יו"ר חברת החשמה לישראל, חבר מליאת רשות ויירות ערך, יו"ר איילון הברה לביטוח, יו"ר יולי שוקי רון בע"מ, יו"ר שומרה ביטוח, דירקטור בפרטנר תקשורת בע"מ, מבני תעשייה, סיטי בנק, פרמולה מערכות N.M.C. יונייטד אינטרטיימנט, טמפו - תעשיות ברה, קליקסיפטור ויעד

3

עו"ד פנחס רובין, ראש משרד עורכי הדין גורניצקי ושות'

מומחה בדיני מסים. דייני חברות, תאגידים, ניוויות ערך, בין היתר, מייצג רובין, חברת ציבוריות רב לאומיות, בנקים, חברות ביטוח, לקוחות פרטיים בעלי פרופיל תקשורתי גבוה, בין לקוחותיו נמנים עידן עופר, יצחק תשובה, בני שט ינמץ, משפחת שטראוס, שרי אריסון והקבוצות התאגידיות שלהם. מדריכי דירוג מקצועיים בתחום ציינו את רובין כמוביל בישראל בתחומי הפעילות שלו וכתבו עליו לא אחת כי הוא 'חכם בצורה יוצאת דופן, ודמות משמעותית מאוד נמצא בראש מקצוע עריכת הדין בישראל ויש לו מוטיבציה יוצאת מן הכלל'. רובין מרצה באוניברסיטת תל אביב וחבר בוועדות שמונו ע"י שרי ממשלה בנור משפטים מאוניברסיטת תל אביב

2

איילת שקד, חברת כנסת בכנסת ה-19 מטעם מפלגת 'הבית היהודי'

יושבת ראש תנועת 'ישראל שלי' לשעבר בשירותה הצבאי שימשה כמש"קית חינוך בחטיבת גולני. בעלת תואר B.Sc בהנדסת חשמל ומדעי המחשב מאוניברסיטת תל אביב, נשואה לטייס קרב אם לשני ילדים, ומתגוררת בתל אביב. חברת הכנסת איילת שקד שימשה בכנסת האחרונה כיו"ר סיעת הבית היהודי בכנסת. נוסף לכך הייתה הברה בוועדות: כלכלה, כנסת וממלגת מקום בוועדת הספים 'שימשה כיו"ר הוועדה לשוויון בנטל, יו"ר של השדולה למען השבת פולארד ירד עם ח"כ נחמן שי, וכן יו"ר השדולה למען השבת המסתננים לארצם.

1

פרופ' דניאל פרידמן, שר המשפטים לשעבר

דור ישראלי בארץ (מוצד אימו), חתן פרס ישראל וחבר האקדמיה הישראלית למדעים. כיהן כדיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, היה הדיקן המייסד של בית הספר למשפטים במכללה למינהל, כיהן כפרופסור אורח במספר פקולטות למשפטים בחו"ל ביניהן הרווארד ומסילבניה. בשנים 2007-2009 כיהן כשר המשפטים בממשלת אהוד אולמרט בצד חיבוריו המקצועיים ומאמריו בעיתונות, נרסם גם את הספרים: הרצחה וגם ירשת - משפט מוסר וחברה בסיפורי המקרא (2000), הארגון והחריב - המהפכה המשפטית וסברה (2013), ובימים אלה יצא לאור ספרו. לפי המהפכה - משפט ופוליטיקה בעידן התמימות (2015).

"אנחנו הולכים לבחירות, אבל בסוף הממשלה לא מושלת"

רגע לפני הבחירות, מגזין אחד העם מארח את בכירי עולם המשפט שמודים שהם "מתפרנסים מהרגולציה ומזה שכל דבר מגיע לבית המשפט", אבל גם מקווים לראות מחשלה שלא נשלטת על ידי משפטנים ורגולטורים, לא מפחדת מאימת התקשורת, וחותרת לפתרון המשברים בתחומי הנדל"ן, הגז ושוק ההון: "הבון-טון היום הוא להקים חברות זרות כדי לברוח מהקיצוניות של הרגולציה הישראלית"

מאת: מערכת אחד העם

דומה שאין חולק כי יכולת הביצוע והמשילות של הממשלה הישראלית נמצאת בתהליך שחיקה עקבי. לטענת רבים, ריבוי הרגולטורים וכוחם המופרז של היועצים המשפטיים מסרסים הלכה למעשה את הזרוע הביצועית. כך, נבחרו הציבור והממשלה מתקשים לקדם את סדר יום שלשמו נבחרו ואינם מסוגלים לספק מענה

לבעיות הבעורות על סדר היום. רגע לפני הבחירות, מגזין אחד העם אירח בכירים במערכת המשפטית הפוליטית והעסקית לשיחה על התהליכים שמעצבים את קבלת ההחלטות במדינת ישראל - המערכת הפוליטית, הרגולטורים, בית המשפט העליון וגם התקשורת. **אילן פלטו:** האם באמת המשפטיות במערכות הממשל השונות, ריבוי הרשויות והרגולטורים העצמאיים בולמים את הזרוע הביצועית, את הממשלה?

איילת שקד: "אין ספק שיש בעיה חמורה של הוצאה לפועל בממשלה. והבעיה הזו נובעת מארבע סיבות שמשפטיות היא רק אחת מהן. השר למעשה כבול. זה לגיטימי במידה מסוימת כי יש שומרי סף שצריכים לעשות את עבודתם. אבל בגלל עודף משפטיות וביורוקרטיה הממשלה לא מצליחה להוציא אל הפועל מספיק מה. העובדה שהיועץ המשפטי במשרד לא כפוף ישירות לשר או לא מדווח אליו, אלא ליועץ המשפטי לממשלה מקשה על העבודה.

הסיבה השנייה היא השליטה המוחלטת של משרד האוצר ושל החשב במשרד. עם השנים משרד האוצר נכנס ולקח לעצמו וניכס לעצמו יותר ויותר סמכויות, גם בניהול המשרדים האחרים. סיבה שלישית היא התלות בנציבות שירות המדינה והקביעות של עובדי שירות המדינה. שר שרוצה לעשות שינויים לא יכול לפטר עובדים שהוא לא צריך, ולא יכול לקחת עובדים חדשים. הסיבה הרביעית, שגם התגברה במהלך השנים האחרונות היא

רם כספי: "מהניסיון שלי, הכי קל ליועץ המשפטי להגיד לא. אני עוד לא ראיתי מישהו שהסתבך בגלל שאמר לא. לא ראיתי ועדת חקירה אחת על מישהו שאמר לא. היועצים המשפטיים עשו השתלטות עוינת על מדינת ישראל"

בעיה עם חוק, תקנה, או צו מסוים ויש מקום לתיקונם והרי למטרה זו הוקנו סמכויות לרשות המחוקקת ולרשות המבצעת. על היועץ המשפטי להגיד לשר מהי הדרך המשפטית הנכונה לבצע את מה שהשר מופקד עליו ולא לסכל את מימוש המדיניות. מהניסיון שלי, הכי קל ליועץ משפטי להגיד לא. אני עוד לא ראיתי מישהו שהסתבך בגלל שאמר לא. לא ראיתי ועדת חקירה אחת על מישהו שאמר לא. לעתים דומה שהיועצים

רם כספי: "הולכים לבחירות. הציבור בוחר חברי כנסת, לאחר מכן מישהו ירכיב את הממשלה. תקום ממשלה בישראל. אבל בעצם יש ממשלת סתרים אחרת ששולטת במצב. לפעמים לשר אין מה להגיד. קשה לו לבצע את המדיניות שהוא מופקד עליה ושלשמה הוא נבחר. ליועצים המשפטיים יש תפקיד מאוד חשוב, שומרי סף, אבל הם לא אמורים להתערב בתכנים. מי שקובע את התכנים זו הממשלה, ורק היא. יכול היועץ המשפטי לומר לשר שיש

מיני תיאוריות ולא אקטיביסטים מדי, אז טוב שיהיו שם. ואם מרחיקים לכת אז צריך לגייס את היועץ המשפטי שיעשה אצלם סדר. טוב שהיועץ המשפטי הפנימי של אותו משרד רלוונטי יהיה כפוף ליועץ המשפטי לממשלה כדי שהוא לא יהיה תחת מגפו של השר".

רם כספי: "תראה, תופתע, אני מסכים עם שניכם. אבל אני מאשים בראש ובראשונה את הממשלה. הממשלה לא מושלת".

איילת שקד: "אתה צודק".

שכל נושא מבזר על כמה משרדים במקביל. צריך את האישור של משרד האוצר, של משרד המשפטים, של משרד הבינוי, של משרד הפנים. כל דבר שאתה רוצה לעשות אתה צריך כמה משרדים והכל מסורבל ואיטי. לכן רמת הביצוע הממשלתית כל כך נמוכה".

פנחס רונין: "אני לא רואה פתרון יעיל למשפטוּציה, כיוון שיש לה גם פנים חיוביות. הממשל צריך להתנהל באופן נאות. אם המשפטים לא מפליגים בכל

הבלם, היועץ המשפטי, צריכה להיות מוגבלת לשאלה מה חוקי. לא מה סביר. אבל מה שקרה כאן זה שהחלטה על מינויים, מדיניות, ועל סבירות עברה לאנשים שהסמכות והנטייה שלהם היא לומר לא. הרי מה המשפטן יכול לעשות? הוא לא אומר: תקים מפעל, תבנה כביש. הוא אומר: אסור לך."

שלמה נס: "בעבר יועץ משפטי למשרד ממשלתי או בכל גוף ציבורי, היה מתפקד כמו יועץ משפטי בחברה עסקית או בגוף אחר. הוא מיעץ להנהלה איך לתפקד - מה מותר, מה אסור, איך מבצעים ומהי הדרך הנכונה. זה תפקידו של יועץ משפטי בחברה עסקית אבל לקחו ועשו אותם שומרי סף. אני לא בטוח שהיועץ המשפטי הוא שומר הסף. יש מספיק שומרי סף אחרים; ממבקר המדינה, ועדות הכנסת וגופים אחרים שמבקרים את המערכות. ולא צריך היום שהיועץ המשפטי הפנימי שתפקידו לראות איך עושים את הדברים ולסייע לקידום יהיה חסם להגיד אי אפשר לבצע ואסור. הפקידים הפכו להיות המנהלים. היועץ תפקידו לייעץ. זו המילה, זה המונח - תיעץ. אל תנהל, אתה לא המנהל. הפקידים הפכו להיות המנהלים וזה לא סדרי ממשל תקין. מה שקורה בפועל הוא שרוב המנהלים ורוב השרים ורוב הגורמים שצריכים לקבל החלטות, פוחדים שאחר כך יבואו אליהם בטענות, יטילו עליהם אחריות והתקשורת תצלב אותם, יהיו ועדות בדיקה או חקירות וכך הלאה. זה מביא בפועל לשיתוק של מערכות השלטון. התוצאה היא שפעילות חשובה איננה מבוצעת או שנמשכת לזמן רב וכולנו מפסידים מכך."

איילת שקד: "אתן לכם דוגמה מקוממת. החקלאים במדינת ישראל בקריסה. קורסים מהרבה סיבות. אחת הבעיות שהם מתמודדים איתם היא גילום עלות ההלנה של העובדים הזרים. באשר הכלכלה, למה את הנושא, ישב זה, חקר. אמר החקלאים צודקים בואו ניתן להם, נקל עליהם שהם יוכלו להחשיב את העלות הריאלית. אבל אז הפקידים באוצר ומשרד המשפטים לא מוכנים לקבל את זה. לא הסכימו לחתום אחרי ששר הכלכלה חתם. שר האוצר לפיד ושרת המשפטים לבני לא נכנסו לזה, והפקידים תקעו את זה במשך שנה שלמה."

שלמה נס: אני מצטרף למה שאיילת אמרה בהיבט של פקידי האוצר. אני מכיר אותם. הם לא רואים ראיית מאקרו, הם לא רואים ראייה רחבה של מדיניות. הם מסתכלים על הגרוש, זה מה שמעניין אותם והם מקבלים החלטות שגויות לפעמים.

אילן פלטו: עד כה יש לנו קונסוננס שיש כאן בעיה אמיתית, אבל ברמה הפרקטית, באילו פעולות רצוי לנקוט כדי לשנות את תופעת המשפטיות?

דניאל פרידמן: "התשובה נוגעת למהות הדמוקרטית. בעיקרו של דבר דמוקרטיה משמעותה שהציבור בוחר ומשפיע, והוא יכול להשפיע דרך הדרג הפוליטי. אפשר לאהוב את הדרג הפוליטי, אפשר לא לאהוב אותו. אבל הוא קשוב למה שהציבור רוצה, כי הוא עומד לבחירות ולכן הוא נתון ללחץ הזה. הפקידות

ולממשלה לקדם את מדיניותם במסגרת החוק. העובדה שהמשפטן רואה את עצמו כשומר סף, ולא כמי שצריך לסייע לקדם מדיניות, אומרת למעשה שהשר, בתור פוליטיקאי, חשוד מראש. אסור לאפשר לו לפעול לפי שיקול דעתו, ומוטל עליו לנהוג לפי הוראות הפקידים והמשפטנים. לכך מצטרף מסע בלתי פוסק בדבר שחיתות בפוליטיקה ובממשלה. זוהי דה-לגיטימציה של השלטון הדמוקרטי. אכן, יש דוגמאות לשחיתות. אבל צריך להבין שבמקומות אחרים לא יושבים רק צדיקים, ולא חסרות דוגמאות לעבריינות ושחיתות שלפוליטיקאים לא היה כל חלק בהן. ולכן השאלה היא אם העברת הכוח למקום אחר מסייעת לטוהר המידות. לדעתי התשובה היא שלילית."

אילן פלטו: היועץ המשפטי לא מסייע בכך שהוא מצביע על פעולות שאינן עולות בקנה אחד עם החוק?

דניאל פרידמן: "השלטון הוא כמו מכונית שיש לה מנוע ויש לה בלמים. באותו רגע שהבלמים משתלטים על המכונית - היא לא תזוז. וזה המצב שנוצר כאן. אכן ראוי שהיועץ יצביע על כך שפעולה איננה חוקית, אבל במקביל עליו להציע דרך חוקית לקידום מדיניות לגיטימית של הממשלה, ולא להיות בלם גרידא."

פנחס רונין: "אתה לא רוצה מכונית בלי בלמים. אתה רוצה רק שהרגל שעל הבלם תהיה מידתית וסבירה."

דניאל פרידמן: "לדעתי כל מבחן הסבירות איננו מתאים. זה אחד הדברים שגרם למשפטנים להתערב בניהול המדינה. השאלה היא מי מחליט מה סביר, וזה נהוג ולא הבלם. אם הבלם לבד מחליט מה סביר, אז הוא יבלום כשהוא רוצה ויכול להיות שירצה כל הזמן לבלום. לכן מי שאמור לשבת על יד ההגה, הממשלה, היא שצריכה להחליט מה סביר. סמכות

ולפקידות הבכירה, ולכן יש שורה של היבטים. למשל, איילת ציינה שהשר לא יכול למנות ולא יכול לפטר. זה נובע בין היתר מהתהליך המשפטי. לקחו לשרים את הסמכות למנות בנימוק הבלתי סביר שחובה עליהם לקבל את הייעוץ של ועדת איתור. שר שלא מקבל את הייעוץ נוהג כביכול בחוסר סבירות. לכך מצטרפת העובדה שאין כמעט אפשרות לפטר. התוצאה מובנת מאלה. יכולת הניהול של מי שאין לו סמכות למנות ואין לו סמכות לפטר, היא מוגבלת. ועוד מילה על הביטוי "שומרי הסף", שהוא פסול בעיניי. תפקיד היועץ המשפטי הוא לסייע לשר

דניאל פרידמן: "אחד הגורמים לחוסר החשילות הוא השיטה הקואליציונית, והעובדה שהחמשלה נמצאת לא פעם על כרעי תרנגולת, וראינו את זה עכשיו בבחירות האלה. פתאום תוך שנתיים הולכים לבחירות חסיבה לא לגמרי ברורה"

המשפטיים עשו השתלטות עוינת על ממשלת ישראל."

דניאל פרידמן: "זה נכון שהממשלה לא מושלת. יש לכך מספר גורמים, וחברת הכנסת שקד ציינה אחדים מהם. אחד מהם זה השיטה הקואליציונית והעובדה שהממשלה עומדת לא פעם על כרעי תרנגולת. ראינו את זה עכשיו, פתאום תוך שנתיים הולכים לבחירות מסיבה לא לגמרי ברורה. הגורם השני הוא המשפטיות. השלטון עבר למשפטנים

שלמה נס: "רוב המנהלים ורוב השרים פוחדים שאחר כך יטילו עליהם את אחריות והתקשורת תצלב אותם, יהיו ועדות וכך הלאה. זה מביא לשיתוק של מערכות השלטון"

והיועצים המשפטיים אינם כפופים להליך הדמוקרטי. וזו בעיית יסוד. לפקידים ולמשפטיים יש קביעות, יש להם אינטרס לא להיות מסובכים, להתקדם, והם אגב מקדמים אחד את השני. לא השר מקדם אותם. וכך ארע שההליך הדמוקרטי במדינת ישראל התרוקן במידה רבה מתוכן".

אילן פלטו: אז נעמיד להצבעה גם את הפקידים באוצר ובמשרד המשפטים? **דניאל פרידמן:** "זה לא עניין של להעמיד להצבעה. אם השר מוסמך להחליט ולא יהיה כפוף לסבירות ולפקודות של הפקידים והיועץ המשפטי, אז הכוח של הציבור, הכוח הדמוקרטי, יחלחל לפקידות וליועץ המשפטי. יש צורך כמובן לשנות את הכללים המשפטיים, שאחד ההרסניים ביותר, מאלה שהומצאו על ידי בית המשפט העליון, הוא שחוות דעת היועץ המשפטי מחייבת את הממשלה, ושהוא יכול להחליט שלא לייצג את הממשלה. כך נוצרה מערכת שקיבלה שלטון באמצעות פסיקת בג"ץ, וכך הפך היועץ המשפטי, שאינו עומד לבחירת הציבור, לשליט של הממשלה, תופעה העומדת בסתירה לרעיון שאנו מדינה דמוקרטית. רק לאחרונה היינו עדים למחזה האבסורד שבו שיתק היועץ המשפטי במשך חודשים את פעולת הממשלה. כל זה בניגוד להוראה מפורשת בחקיקה של הכנסת. את זה צריך לשנות ולקבוע בחוק שהיועץ המשפטי הוא ייעוץ ולא פקודה. ואגב, אחד האבסורדים הגדולים במדינת "שלטון החוק", הוא שאין חוק יועץ משפטי. וכי הוא פועל בלי חוק וללא בסיס בחוק".

איילת שקד: "לדעתי צריך גם לעשות רפורמה בקביעות של המגזר הציבורי. שרים רוצים לעשות פרויקטים גדולים אין להם תקנים, ולעומת זאת יש להם אנשים שאין להם מה לעשות איתם. הם לא יכולים לפטר. וכמו שהשר אמר, שתהיה איזושהי גמישות לשר גם לפטר או למנות חלק מהפקידות הגבוהה".

רם כספי: "המעמד של היועץ המשפטי הוא מעמד על. אני לא חושב שיש איזושהו סיכוי להפריד בינו לבין פרקליט המדינה. אין לי בעיה עם היועצים המשפטיים, יש לי בעיה עם דרך ההתנהלות שמחלישה את הממשלה. זה מחלחל למטה. אנשים לא רוצים לקבל אחריות. הממשלה מתערטלת מהסמכויות שלה. מה זה התאגידים הסטטוטוריים האלה? את יכולה להסביר לי מה תפקיד רשות החשמל? משרד האנרגיה רוצה לעשות משהו אומרים לו לא, זה לא אתה, זו רשות עצמאית - רשות החשמל. זה נקרא שלטון? זה נקרא שליטה? ורשות הנמלים? ורשות שדות התעופה? ורשות המים והביוב? יש 40 רשויות סטטוטוריות עצמאיות. מה זה?"

איילת שקד: "אבל הכול הולך לכיוון המשפט. שרים מפחדים להתערב כי יגידו להם לא. אסור לכם להתערב". **רם כספי:** "אז מה כבוד השר עושה שם? זה כמו פולישוק". **אילן פלטו:** חברת הכנסת שקד, נושא אחד שבטח תרצי לדבר עליו ושאותו גם העלתם במהלך הממשלה הנוכחית ובמערכת

איילת שקד: "בית המשפט הוא הומוגני ולא הטרוגני. יש רוב מוחלט לשופטים אקטיביסטים ומיעוט של שופטים שמרנים. צריך להיות איזון בין אקטיביזם לשמרנות. אנחנו המדינה היחידה בעולם שהשופטים לא מחונים על ידי המערכת הפוליטית"

פיני רובין: "יש שני מוסדות הפוארים במדינת ישראל - מוסד היועץ המשפטי לחמשלה ובית המשפט העליון. אני לא הייתי משנה את תפקידו, את פועלו של היועץ המשפטי לחמשלה. גם בית המשפט העליון, עם כל התקלות, עם החולשות, ויש כאלה, הוא מוסד לתפארת"

הבחירות הוא האקטיביזם השיפוטי בבית המשפט העליון. **איילת שקד:** "בית המשפט הוא הומוגני ולא הטרוגני. יש רוב מוחלט לשופטים אקטיביסטים ומיעוט של שופטים שמרנים. אני לא נגד שופטים אקטיביסטים, אבל אני חושבת שצריך להיות איזון בין אקטיביזם לשמרנות. אנחנו המדינה היחידה בעולם שהשופטים לא ממונים על ידי המערכת הפוליטית, והם אקטיביסטים ובעצם קובעים מדיניות ולא רק מכריעים בסכסוכים. הדוגמא

האחרונה והכי זועקת זה חוק ההסתגלות שהשופט גרוניס בעצמו, שהיה בדעת מיעוט, אמר לשופט המכריע בתיק, עוזי פוגלמן, שהוא לקח על עצמו את סמכות המחוקק. התערבות מאוד בוטה".

פנחס רובין: "יש שני מוסדות מפוארים במדינת ישראל. יכול להיות שיש יותר אבל שניים בולטים. האחד זה מוסד היועץ המשפטי לממשלה והשני זה מוסד בית המשפט העליון. לא הייתי מנסה לאתגר אותם עד כמה שאפשר, ולא לשחוט בהם כמוסד. ישנם תמיד תיקוני פעולות שאפשר לעשות. אני לא הייתי משנה את תפקידו, את פועלו ואת היקף סמכויותיו של היועץ המשפטי לממשלה. אני לא רוצה לחשוב שהמושב של חברי הממשלה הוא מושב מועד לעבריינות, ולכן באופן רגיל לא צריך שיהיה קונפליקט בין היועץ המשפטי לבין השרים. לכן לא הייתי עושה את ההפרדה. גם בית המשפט העליון, עם כל התקלות, עם כל החולשות, ויש כאלה, הוא מוסד לתפארת ואנחנו רק צריכים להתגאות ולהתפאר בזה.

דניאל פרידמן: "למרות המחמאות, צריך לזכור שנוצרה כאן בעיה של היעדר פיקוח על היועץ המשפטי והיעדר פיקוח חקיקתי על בית המשפט העליון. אין בקרה. הממשלה פוחדת בגלל המשפט הפלילי. נוצרה סיטואציה מפחידה עבור מי שלא נשמע למשפטיים גם בתחום שהוא לא תחום משפטי. המציאו פה עבירה של הפרת אמונים שאין לה גבולות, ואז מתברר שהרבה מאוד צעדים שבאופן טבעי נעשים בכל מיני מקומות, פתאום יכולים להיפך לעבירה פלילית. אני מתקשה לשבח את מי שיצר את המצב הזה. קורים כאן דברים שאי אפשר לקבל אותם, ולא ניתן לטאטא את זה מתחת לשטיח". **רם כספי:** "ניקח את הנושא הכי בוער, הנושא הכי בוער כרגע, ואני לא מדבר על איראן, הוא בעיית הדיור. הנה ממשלת ישראל, אנחנו יושבים פה עכשיו. זו הממשלה. על סדר היום: הקמת 100 אלף יחידות דיור ב-2015 - 2016. אני מציע שניקח 40 אלף דונם של שטחים חקלאיים, נשנה את היעוד שלהם בחקיקת חירום. נביא את זה למועצה לתכנון העליונה, ללא זכות התנגדות לאף אחד. נאשר תוכניות בנייה על רצועת הקרקע מהרצליה עד תל אביב, מפי גלילות עד רמת אביב ומתל אביב עד ראשון לציון. עכשיו אני רוצה לשמוע איך תוקעים את המהלך הזה ומי תוקע את המהלך וכמה זמן זה ייתקע. ראשית כל, יהיה יועץ משפטי שייתן חוות דעת של פגיעה בחוק יסוד, פגיעה בזכויות קניין, מה זה מחרימים?".

פנחס רובין: "יש פגיעה בזכויות קניין? אתה מפקיע קרקעות?"

רם כספי: "נניח שזה אדמות המנהל, ואז אין בעיה. עדין יבוא היועצים המשפטיים בשלב התכנון ויתקעו את המהלך. ואז הירוקים. הנקודה היא יכולת הביצוע של הממשלה והכוח של היועצים המשפטיים בתהליך".

דניאל פרידמן: "ההצעה של עו"ד כספי מרחיקת לכת. בכל זאת יש בעיות של תכנון וצריך לראות שיהיו כבישים ושיהיה מים וביוב והגנת הסביבה. אבל הייתי

בכל זאת רוצה לראות מצב שהממשלה יכולה לגרום לוועדות התכנון להשלים את התכנון תוך חודשיים-שלושה. אולם לממשלה אין כמעט שליטה על התהליך. כמו כן לא ראיתי שבכל נושא הדיור דיברו מספיק על החלק של מערכת המשפט בפרשה הזו. ולמערכת המשפט יש חלק מרכזי בעיכובי הבנייה וגם כאן אין לממשלה שליטה על הנעשה".

שלמה נס: "אתה יושב ברשות מקרקעי ישראל לפעמים ודן עימם על תכנית ואומרים לנו אתה יודע, אתה צודק, אפשר לבנות כאן יותר יחידות דיור וזה טוב, אבל אנחנו מעדיפים לא לאשר את התוכנית. לא להחליט. לך לבית משפט, שבית משפט יכפה עלינו. למה? כי הם מפחדים שמישהו יגיד משהו על קשר פסול. זה אבסורד. זה בלתי אפשרי להתנהל ככה. ככה בודאי לא יפתרו את מצוקת הדיור".

אילן פלטו: עד עכשיו דיברנו על יכולת המשילות במגזר הציבורי, אבל לרגולציה יש גם מחיר כבד בשוק הפרטי, ואנחנו רואים את המגמה של חקיקה רטרואקטיבית והדיכוי של המגזר העסקי. **פנחס רובין:** "בנושאים האלה קיבלה רשות ניירות ערך כוח מופלג, או יותר נכון נטלה לעצמה כוח מופלג, כאילו שהם מבינים יותר טוב מאיתנו מה ראוי מבחינת ניהול תאגידיים ומה לא ראוי.

וכולנו מתיישרים על פי החליל שלהם. גם כשאינו מסכימים לכך. זה נובע בין השאר מהרפיון שלנו. כשאני אומר הרפיון שלנו, זה הרפיון שלכן - החברות הציבוריות בנושאים האלה, והרפיון של היועצים המשפטיים. הרגולטור שנקרא רשות ניירות ערך כובש לעצמו נחלות פעם אחרי פעם בגלל שמתאים לו לעשות את זה. הרשות נהנת ממעמד בכיר בבית המשפט, בזכות מקצועיותה וידענותה ואנחנו נמצאים היום במצב של אי שוויון מבחינת מעמד החברות הציבוריות. יש לנו גם תופעה של אימה בפני הרשות מכיוון שאם חברה ציבורית פלונת תעמוד על דעתה במקרה מסוים, מנקר בה החשש שמא תסרוק אותה הרשות במסרקות ברזל במקרה אחר. אנחנו נמצאים במאזן כוחות לא בריא. מנגד, ישנה, ישנו מוסד חדש, חדש - ישן, שהוא המחלקה הכלכלית בבית המשפט. היא בהחלט יוצרת איזונים גם מבחינת קצב ההחלטות הזריז שלה וגם מבחינת כושר עמידתה מול עמדת הרשויות. ואני מקווה שהמטוטלת תיעצר במקום המתאים".

רם כספי: "אני יכול להגיד דבר אחד. לאור כל מה שקורה יותר ויותר אנשים רוצים לצאת מהשוק, לשון אחר - לא רוצים להיות חברה ציבורית".

פנחס רובין: "ולא רוצים שיגידו להם כמה לשלם לעובדים הבכירים, ולעשות 50 ישיבות דירקטוריון כדי להחליט על השכר, ותיקוני חקיקה ורגולציה, כל זה יחד עם אימת הדין הפלילית והאכיפה המינהלית. הבון-טון היום הוא להקים חברות זרות, שיחול עליהן דין זר, שלא ייסחרו בבורסה הישראלית רק כדי לא לחסות תחת החקיקה הקיצונית שנהוגה בישראל. הרשויות בישראל נוטות לקיצוניות, אפילו בהשוואה לארה"ב,

אסדת הקידוח 'תמר'. רגולציית הגז כמשל

בתוך עמו הוא יושב (אבל אולי זה רק פרי דמיוני ויש לי כבוד והערכה ליושבי האהלים). החשש הוא, ואין חלקי עם החוששים, שתיק יקום או ייפול מבחינת האפקטיביות, העוצמה, הלהיטות ולוח הזמנים להבאתו למשפט על פי עוצמת התקשורת. הדבר ניכר אצל תובעים למיניהם והוא לזרא לי. אבל זה טבע האדם. קשה לשלוט על זה. בהקשר של המשפטנים עוצמת ההשפעה התקשורתית יותר מתונה מאשר על נושאי משרה אחרים - מנכ"לים של משרדים, בוודאי פוליטיקאים של משרדים, מכיוון שמוה הם חיים. הם "מתפרנסים" מהתקשורת".

רם כספי: "מסכים וחולק. רגולטור שהוא מאמין שהוא עושה דברים נכונים והוא איש חזק, לא צריך להיות מושפע מדרישות כאלה או אחרות שמופיעות בתקשורת. אדם שהוא חלש ושיש השפעה מאגית מהסוג שפיני מתאר ויש כאלה, לא ראוי להיות רגולטור בעיניי. אדם נושא תפקיד, ניקח אדם כמו המפקח על הבנקים, הממונה על שוק ההון והחיסכון והביטוח - אלה תפקידים רבי עוצמה. אבוי לנו אם נגיע למסקנה שבגלל שכתוב או לא כתוב משהו בעיתון המפקח על הבנקים יעשה או לא יעשה".

רגולציית הגז כמשל

אילן פלטו: ראינו את זה לאחרונה עם ההחלטה של דיויד גילה, שהכניסה לטלטה נוראית את כל סקטור הגז. נדמה שהחלטה שלו לסגת מההסכם שעליו חתם נבעה בעיקר מלחץ תקשורת

שלמה נס: "ליווינו קבוצה בין לאומית גדולה מאוד ששקלה לבוא לכאן לארץ ולהיכנס לתחום הגז, ובעקבות מה שקרה כאן בשנה האחרונה החליטה שהם לא מתקרבים למדינת ישראל. אני מקווה שהם ישנו את דעתם בעתיד"

התקשורת לבתי המשפט היא מן הסתם אטית יותר ומרוסנת בהרבה לעומת המערכות האחרות. מערכת בתי המשפט היא מקצועית שרגילה לחשיבה מרוסנת ולהתפתחות אבולוציונית מתונה. הייתה תקופה קצרה שהתפתחויות החברתיות הלחלו לטעמי מדי חזק לבתי המשפט ואז הייתי קורא לתופעה זו בחוגים פרטיים - "דיני אוהלים". בתקופה שבה היו הרבה אוהלים ברוטשילד נדמה היה לי שאני גם רואה את "האוהלים" מבצבים קמעא בהחלטות שיפוטיות, שהרי בית המשפט

דניאל פרידמן: "אני הייתי מוכן ל'בלוע' את ששינסקי א', למרות היסוד הרטרואקטיבי, אבל אז זה צריך להיגמר. להכריז שהיה מדובר במקרה חריג והמדינה לא משנה את כללי המשחק יותר. עוד בעיה מרכזית בסוגיית הגז הוא ריבוי הרגולטורים וחוסר התיאום ביניהם"

ולא להגיד ככולם, חפצים להיות תחת אורה של התקשורת, תחת הפלאשים של התקשורת. הם מתמכרים לזה. הם מתחילים מתוך תחושת שליחות ומחר מאוד הם מבינים שבעצם התקשורת מניעה את הפוליטיקה ומזינה את יוקרתם. והם נוהים אחריה. הם אמנם נמנעים כמובן מלעשות, חלילה, שקר בנפשם ובמצפונם המקצועי, אך השפעת התקשורת מחלחלת לתת המודע. לעתים, אפילו, מבלי משים, היא עלולה לזלוג גם לבית המשפט, אבל הזליגה של השפעת

רם כספי: "האויב הכי גדול שלא כלכלה זה אי בהירות, חוסר יציבות. משקיעים אוהבים להשקיע בכלכלה שיש בה יציבות, בהירות, ולא שכל בוקר הכללים משתנים. למה להגיע לכאן? למה להשקיע? ששינסקי א'?"

ששינסקי ב' ג' חתי זה נגמר?"

וקשה להמשיך לפעול כאן" **שלמה נס:** כתוצאה מהמשפטיזציה ומעודף הרגולציה ירדנו מ-760 חברות ציבוריות ל-480 חברות בלבד".

אילן פלטו: "המספר האמיתי הוא כ-360. יש עוד חברות צינור, כל חברות ההנפקות של הבנקים וחברות תעודות סל וחברות בהשקיה וחברות בשימור וחברות שלדים. האם גם התקשורת משפיעה על אופן קבלת ההחלטות של הממשלה, של הרגולטורים?"

פנחס רובין: "חלק גדול מהם, רובם

פיני רובין: "רשות ניירות ערך נטלה לעצמה כוח חופלג, וזה נובע בין השאר מהרפיון של החברות הציבוריות. הרשות נהנית מחעמד בכיר בבית המשפט ואנחנו נמצאים היום במצב של אי שוויון בחחינת מעמד החברות הציבוריות"

דניאל פרידמן: בצד של חלק מהרגולטורים רואים יותר את יצר הבלימה והרבה פחות את יצר הבנייה. מותר לצפות שלפחות לחלק מהם יהיה גם היצר הזה, לצד היצר הטבעי לדאוג "שלא יהיה אסון במשמרת שלי". אבל אסון זה לא רק אם נוצר מונופול. הברחת משקיעים זה אסון לא פחות גדול, ואם בגלל הברחת משקיעים אין תחרות, כי לא נותר מי שיתחרה או שבכלל חדלים לפתח את מקורות הגז, הרי זה אסון כפול ומכופל.

שלמה נס: "התקשורת מזינה את תופעת המשפטיזציה וזה מביא לפגיעה ביכולת המשילות. כל נושא שהיא מעלה אז ישר מתחילים לחפש איך מחוקקים או איך עוצרים את זה. לא רק הפוליטיקאים, גם הרגולטורים וגם השופטים הם בני אדם, זה משפיע עליהם. זה מאד משפיע עליהם. אף אחד שלא יטעה בזה. הייתי לפני חודש בדיון על איזשהו נושא שהשופטת ניהלה דיון ואני לא הבנתי מה מטרת הדיון ומה רוצים. ואז היא עצרה רגע את

הקלדנית והיא אמרה אתה מבין שזה הולך לתקשורת? אז בוא אנחנו כותבים פרטוקול לתקשורת. אז אתה מבין ששופטים מנהלים דיון כי הם צופים מה יכתבו עליהם ומה יגידו עליהם. הם בני אדם וזה משפיע עליהם. אלא מה? שזה מביא לתוצאות שבסופו של דבר אנחנו כל הזמן מתנהלים וחושבים איך זה ייראה, איך זה ישתקף בתקשורת, מה יגידו עלינו ועשינו משהו? לא עשינו טוב או אולי לא כדאי לעשות בכלל וכך הלאה. התקשורת היום מובילה לפעמים תהליכים ושופכת דלק על התהליכים האלה. במקרים רבים היא מובילה לא לכיוון חיובי עם כל התפקיד הטוב והציבורי שלה. צריך להבין את זה. גם התדמית הזו שהכול מושחת וכולם מושחתים היא לפעמים מוגזמת. לא כל אדם שיש לו כסף ושמרוויח כסף הוא מושחת, לא הכול נובע מדברים לא נכונים. אבל זו האווירה היום בתקשורת. ולפעמים זו אווירה שגם פוגעת בכולם וכמוכן ביכולת לקדם חברה טובה או

כלכלה טובה ועסקים.

רם כספי: "האויב הכי גדול שלא כלכלה זה אי בהירות, חוסר יציבות. משקיעים אוהבים להשקיע בכלכלה שיש בה יציבות, בהירות. ולא דברים שכל בוקר הכללים משתנים. למה להגיע לכאן? למה להשקיע? ששינסקי א'! ששינסקי ב'! ג'! מתי זה נגמר? עצם התקדים שמשנים הסדרים גם באופן רטרופספקטיבי פוגע בכלכלה הישראלית ואנשים לא מספיק ערים לנקודה הזו. השינויים התכופים ברגולציה, יחד עם אווירת העליהום על המגזר העסקי מבריחים משקיעים ממדינת ישראל".

דניאל פרידמן: "היציבות חיונית. זה נכון שיכולים להיות מקרים נדירים שנעשתה איזושהי שגיאה יסודית, קטסטרופאלית, שצריך לתקן אותה. אפשר 'לבלוע' את ששינסקי א', למרות היסוד הרטרואקטיבי, אבל אז זה צריך להיגמר. להכריז שהיה מקרה חריג והמדינה לא משנה יותר את כללי המשחק. עוד בעיה מרכזית בסוגיית הגז היא ריבוי הרגולטורים וחוסר התיאום

ביניהם. מאחד מהם מקבלים רישיון ומבינים שאפשר להתקדם, ופתאום מגיע רגולטור אחר וכולם. כל אחת מהרשויות היא עצמאית ופועלת בעולם משלה, ולא מתקבל על הדעת שאין גוף עליון, שזו בעצם הממשלה, שבשלב מסוים יכול להחליט ולעשות סדר בין הרגולטורים".

שלמה נס: "אנחנו ליווינו קבוצה בין לאומית גדולה מאוד ששקלה לבוא לכאן לארץ ולהיכנס לתחום הגז, ובעקבות מה שקרה כאן בשנה האחרונה החליטה שהם לא מתקרבים למדינת ישראל. אני מקווה שהם ישנו את דעתם בעתיד. אבל אי אפשר לעבוד כשכל פעם מישוה בפוליטיקה או בתקשורת רוצה לראות איך פוגעים במישהו על מנת לקבל כותרת טובה או פופולאריות או רייטינג, ועכשיו מחילים חקיקה רטרואקטיבית. אנחנו המשפטינים ועורכי דין אולי נהנים מכל המשפטיזציה והרגולציה, ומתפרנסים ממנה, אבל אנחנו חיים בתוך עמנו ורוצים שהמדינה הזו תפרח ותשגשג ושגם עולם העסקים יוכל להתפתח. הלוואי שיקומו מנהיגים שיגלו מנהיגות ראויה וידעו כיצד להוביל תהליכים טובים ללא מורא וויבילי אותנו למקום מאוזן ובריא יותר".